

**ADANA İLİ ALADAĞ İLÇESİ KÖKEZ KÖYÜNÜN SOSYO-EKONOMİK YAPISI
VE KALKINMA AÇISINDAN TARIMSAL YAYIM ÇALIŞMALARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ ***

*Socio-Economic Structure And Assessment Of Agricultural Extension Activities On
Development Of Kökez Village In Aladag District Of Adana Province*

Alpaslan SALTAN
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Faruk EMEKSİZ
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

ÖZET

Araştırma Adana İli Aladağ İlçesi Kökez köyünde yürütülmüştür. Kökez 1.081 nüfuslu, ilçeye 14 km uzaklıkta bir dağ köyüdür. Bu çalışmada, köyün yerleşme düzeni, nüfusu, toplumsal yapısı, ekonomik yapısı, altyapı ve kamusal hizmetleri, tarımsal yayım hizmetleri incelenmiştir. Aynı zamanda çalışmada, 1.000 Köye 1.000 Tarımcı Projesi kapsamında çalışan personelin yürüttüğü tarımsal yayım faaliyetleri ve köyün kalkınması konusunda olası etkileri araştırılmıştır.

Araştırma sonucunda gerek tarım danışmanı gerekse diğer kuruluşlar/kişiler tarafından yapılan tarımsal yayım faaliyetlerinin Kökez köyü için faydalı olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Köy Sosyolojisi, Sosyo-Ekonomik Yapı, Tarımsal Yayım, Tarım Danışmanı

ABSTRACT

This investigation carried out in Kökez village in Aladağ administrative district of Adana province. Kökez is a mountain village and total population amount is 1.081. Distance from nearest administrative district (Aladağ) is 14 km. In this study the village's settlement, population, social structure, economic structure, infrastructure, public services and agricultural extension services were investigated. At the same time extension activities which is conducted by agricultural consultant related with "1.000 Agricultural Engineer in 1.000 Village Project" and effects of this Project on village development were also investigated.

At the end of investigation, all of the extension activities which is made by agricultural consultant and other institutions/persons was found to be usefull for Kökez village.

Key Words: Rural sociology, Socio-economic structure, Agricultural extension, Agriculture consultant

Giriş

Gelişmekte olan ülkelerin tümünde olduğu gibi ülkemizde de kırsal alan ve kırsal nüfus, ülke kalkınmasını doğrudan etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Tarım sektöründeki refah seviyelerinin yükseltilmesi için insan faktörünün

* Yüksek Lisans tezi-MSc. Thesis

eğitilmesi, bölgenin sosyo-ekonomik yapısının analiz edilmesi ve kalkınma açısından tarımsal yayım imkanlarının belirlenmesi gerekmektedir.

Çalışmanın ana amacı; Adana İli Aladağ İlçesi Kökez Köyü'nün sosyo-ekonomik durumunu ortaya koyarak kalkınma açısından tarımsal yayım çalışmalarının değerlendirilmesidir. Bu ana amaca bağlı olarak, köyün yerleşme düzeni, nüfusu, toplumsal yapı, ekonomik yapı, altyapı ve kamusal hizmetler, tarımsal yayım hizmetleri ve 1.000 Köye 1.000 Tarımcı Projesi kapsamında çalışan personelin yürüttüğü tarımsal yayım faaliyetleri ve bu faaliyetlerin köyün kalkınmasına olası etkileri de ortaya konulmuştur.

Materyal ve Metot

Araştırmanın ana materyalini, Kökez köyünde yaşayan aile reislerine uygulanan anket çalışması sonucu elde edilen birincil veriler oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra bireysel ve grup tipi görüşmelerle muhtar, azalar, kooperatif başkanları ve öğretmenler ile de görüşülerek köyün sosyal, ekonomik ve kültürel yapısına ilişkin bilgiler alınmış ve araştırma ikincil veriler ile de desteklenmiştir. Araştırma alanının bir köyden oluşması ve konunun derinlemesine incelenmesi amacıyla monografi tekniği kullanılmış ve buna bağlı olarak tam sayım yöntemi ile köyde sürekli ikamet eden, 241 aile ile görüşme yapılması planlanmıştır. Fakat toplam 236 aile başkanı ile görüşülmüştür. Ayrıca "Köy Genel Bilgi Formu" hazırlanmış ve bu form muhtar, azalar, kooperatif başkanı, yaşlılar, din görevlisi ve öğretmenler ile yapılan görüşmeler sonucunda doldurulmuş ve alınan bilgiler, kontrol amacı ile deneklerle yapılan görüşmelerde, sohbetlerde dolaylı olarak test edilmiştir. Gözlem yolu ile mesken şekilleri ve bunların düzenlenme biçimleri incelenmiş, ilgili kamu kuruluşları ziyaret edilerek köy hakkında gerekli bilgiler elde edilmiştir. Araştırmada gözlemlerden faydalanılmış, anket ile elde edilen veriler bilgisayarda analiz edilmiştir.

Araştırma Bulguları

Araştırma Alanı Hakkında Genel Bilgiler

Aladağ ilçesi Adana'nın kuzeyinde ve Adana'ya karayolu ile 106 km uzaklıkta yer almaktadır. Araştırma alanı Kökez köyü ise Aladağ'ın kuzeybatısında Aladağ'a karayolu ile 14 km uzaklıkta yer almaktadır. Yaklaşık 11.036 hektar toplam alanı içerisinde 8.630 hektar orman alanına sahiptir. Bu nedenle ekonomisi ağırlıklı olarak orman işçiliğine dayanan, tarla tarımı, meyvecilik, sebzeçilik ve hayvansal üretimi de ihmal etmeyen bir Toros dağ köyüdür.

Kökez; Adana İli Agro-ekolojik bölgeleri içerisinde V. Alt bölgeye girmektedir. Toprakları genel olarak değerlendirildiğinde, kahverengi topraklar grubuna giren, az kireçli, kumlu-tınlı ve yer yer killi yapı gösteren, orta derecede erozyona maruz, drenaj probleminin olmadığı bir yapıya sahiptir (Anonim, 1996). Geçit kuşağına has karasal iklimin yaşandığı bölgede kışları soğuk ve kar yağışlı, yazları ılık geçmektedir. Yıllık yağış toplamı 703 mm, ortalama sıcaklık 13,6 C^o'dir.

Kökez yer yer toplu köy görüntüsü oluştursa da dağınık ve plansız bir köy özelliğine sahiptir. Meskenlerin %97.4'lük bir kısmının çatısı beşik çatı şeklindedir

ve kaplama malzemesi olarak çinko kullanılmıştır. Geleneksel yapı malzemesi olarak taş ve ahşap malzemeler yoğun olarak kullanılmıştır. Meskenler oda, mutfak, banyo ve kilerden oluşmaktadır. Eski evlere sonradan eklenenler ve betonarme evlerin dışında bütün meskenlerde tuvalet avluda, yani evden uzaktadır. Evlerin genelinde ocak adı verilen yemek ve bezdirmeye (mayalı ekmek) pişirilen şömineler mutfaklarda yer almıştır. Aynı avlu içerisinde taş ve betonarme evler birlikte bulunmaktadır. Eski evde ebeveynlerin, yeni evde ise evli oğulların oturduğu gözlenmiştir.

Araştırma Alanının Nüfusu ile İlgili Bilgiler

Kökeş nüfusu 1980 yılına kadar artış bu yıldan itibaren azalma eğilimi göstermiştir. Kente sürekli göç olgusunun 1980'li yıllardan itibaren yoğunluk kazandığı söylenebilir. Araştırmaya konu olan 1.029 kişinin 511'i erkek, 518'i ise kadın nüfustan oluşmaktadır.

Hanehalkının eğitim durumlarına bakıldığında; 7 yaş ve üzeri %13.2'lik oranda okuma yazma bilmeyen aile üyelerinin Türkiye genelinin üzerinde olduğu görülmektedir. Okuma yazma bilmeyen nüfusun içerisinde kadınlar önemli bir paya (%86.0) sahiptir. Öte yandan ilköğretim döneminde kadın-erkek dengesi gözlenirken, ortaöğretim ve yükseköğretimde erkek üstünlüğü göze çarpmaktadır.

Araştırma Alanının Toplumsal Yapısı

Türkiye'de ortalama hanehalkı büyüklüğü kırsal yerleşim yerleri için 4,9 kişidir. Hanelerin sadece %5'i tek kişilik olup, her beş haneden 2'sinde ise 5 veya daha fazla sayıda kişi yaşamaktadır (Anonim, 1999). Araştırma alanında 1-5 kişiden oluşan ailelerin oranı %74.6'dır ve ortalama aile genişliği 4,7'dir.

Kökeş'te aile biçimi çekirdek (%72.5), geniş (%14.4) ve parçalanmış (%13.1) olmak üzere üç şekilde saptanmıştır. Evli olan bireylerin oranı %57.4 iken 15 yaş ve üzerinde evli olmayan bireylerin oranı ise %36.5'tir. Bu değerlere bakarak Kökeş köyünde evlilik oranının yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

Genelde çiftçilik yapan aile başkanları mesleki yayınları takip etmemekte ve bu yayınlara ulaşma çabası göstermemektedir. Sadece %1.7'si TV'deki çiftçi programlarını düzenli olarak takip etmektedirler.

Kökeş nüfusu niteliği itibari ile homojen yapıdadır. Köyde yaşayan aileler genellikle birbirleri ile akrabadır.

Komşu ve akrabalar ile ekmek yapımı, ürün hasadı gibi beden gücüne ihtiyaç duyulan işler için karşılıklı yardımlaşmaktadır. Bu yardımlaşmalar genellikle kadınlar arasında emek ve malzeme dönüşümü şeklinde yapılmakta ve keşikleme adı ile adlandırılmaktadır. Ödünç olarak para, tohumluk vb ihtiyaçlarda da yardımcı olunmakta fakat bununla birlikte görüşülen kişiler imece olayının azaldığını ve özellikle gençlerin bu konuda isteksiz olduğunu belirtmektedir.

Keşikleme, sözlük tanımı olarak almaş ve münavebe anlamına gelmektedir (Anonim, 2006).

Bölgede yapılan bir araştırmada ise; Keşikleme: Köylerde kadınların oluşturdukları ve sırayla birbirlerine yardım ettikleri bir tür yardımlaşma şeklidir. Sütün

değerlendirilmesi ve aylık olarak ekmek yapımında kullanılmaktadır. Bu uygulamaya bazı köylerde „Değişik“ ve „Köyce“ de denilmektedir (KANTAR, M., 1996)., şeklinde tanımlanmıştır.

Araştırma Alanındaki Altyapı Hizmetleri

Araştırma alanında doğal altyapı içerisinde önemli bir yeraltı veya yerüstü zenginliği bulunmamaktadır. Birçok dağ köyünün aksine sınırlı sulama yapılabilir. Maddi altyapı olarak ulaşım ve kitle haberleşme araçları, elektrifikasyon, içme ve kullanma suyu hizmetleri, sağlık hizmetleri ilköğretim ve eğitim hizmetleri ele alınmış; tarım teşkilatı hizmetleri ve örgütlenme ise kurumsal altyapı olarak incelenmiştir.

Köyde posta hizmetleri için herhangi bir posta şubesi ya da acentesi bulunmamaktadır. Köylülere gelen mektuplar postacılar tarafından köy kahvelerine teslim edilmektedir.

Elektrik Kökez'e 1983 yılında gelmiş ve televizyon, buzdolabı ve diğer elektrikli ev eşyalarının kullanımında önemli artışlar olmuştur.

Köy içme suyu, köy sınırları içerisindeki Bozalan ve Bağ deresinden sağlanmaktadır. Bu su kaynaklarının haricinde köyün çeşitli yerlerinden ıslah edilen yüzey suları borular aracılığı ile evlere getirilerek içme ve kullanma suyu olarak kullanılmaktadır.

Soğukluk kesiminde hizmet veren sağlık ocağında görevli olan ebenin Kökez, Dölekli ve Yetimli köyleri sorumluluk alanlarıdır. Kökez köyünde son on yıl içerisinde çok büyük çapta olmamakla birlikte hepatit ve iyot eksikliğine bağlı olarak guatr hastalığı görülmüştür. Kökez'in güney kesimindeki okul Kökez İlköğretim Okulu adı ile iki ayrı okul binası ve uygulama alanı olarak taşınmalı sistemle hizmet vermektedir. Diğer iki ilköğretim okulu ise Soğukluk kesiminde bulunmakta ve öğretmen yetersizliği sebebi ile atıl durumdadır. Kökez İlköğretim Okulu köyün tek okulu olmasına rağmen öğretmen eksikliği ücretli öğretmen istihdam edilerek giderilmeye çalışılmaktadır. Orta öğretime devam edenler ya Aladağ'a gidiş geliş yapmakta ya da Adana'daki okullarda eğitimlerini devam ettirmektedirler.

Köyde bakkal, kahvehane, bakkal - kahvehane ve marangozhane gibi esnaflar hizmet vermektedir. Köy halkı eksik kalan ihtiyaçlarını Aladağ ilçe merkezi ve Büyük Sofulu köyünden gidermektedir.

Kökez'de Adana İl Tarım Müdürlüğü ve Aladağ İlçe Tarım Müdürlüğü, meyve bahçesi tesisi, süt inekçiliğinin gelişmesi, hayvan hastalıklarına karşı aşılama vb koruma tedbirlerinin alınması, hayvan hareketlerinin kontrolü, suni tohumlama gibi konularda çalışmalar yapmışlardır.

Kökez 1990-1998 yılları arasında Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi, ICARDA (International Center for Agricultural Research in the Dry Areas, Aleppo-Syria) ve Tarım ve Köyşeri Bakanlığı tarafından yürütülen uygulamalı bir araştırmaya konu olmuştur (Erkan ve ark., 2001). Uygulanan bu projeden sonra Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğretim Üyeleri 2003 yılı üretim dönemi öncesine kadar Kökez köyünde çeşitli araştırmalar yaparak bölge ile irtibatını devam ettirmiştir. 2003 yılından itibaren 2005 yılı üretim dönemi sonuna kadar

“Toros Dağ Köylerinde Organik Tarımı Geliştirme Projesi” adı altında bir proje yürütmüştür.

01.01.2004 tarihinden beri Köy Merkezli Tarımsal Üretime Destek Projesi kapsamında köyde sürekli kalan bir ziraat mühendisi çiftçilerin sorunlarını yerinde tespit ederek hizmet vermektedir (Anonim, 2004).

Kırsal alanda karşılaşılan sorunlardan biri olan örgütlenme yetersizliği, Kökez köyünde de görülmektedir. Kökez köyünde, Aladağ İlçesi Sınırlı Sorumlu “SS POS Kökez, Dölekli, Ebrişim, Kabasakal Köyleri Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri” adı ile Aralık 1969 yılında kurulan kooperatifin 1.335 üyesinin 720’si Kökez köyü sakinlerindendir. Kooperatif orman alanında ağaç kesimi ve kısmen süt toplama ile ilgili faaliyet göstermektedir. Kökez sakinleri, faaliyetlerinden faydalanabilmek için üye olmanın zorunlu olduğu kurumlara üye olmuşlardır. Tarım Kredi Kooperatifine üyelikte aile başkanları yer alırken, Ziraat Odasına üyelikte genelde Doğrudan Gelir Desteğine başvuran köy halkı yer almaktadır. Tarımsal Kalkınma Kooperatifine üyelik köyde iktidar çekişmeleri yaşandığı için genele hitap etmiştir. Köyde Tarım Kredi Kooperatiflerine üye olanların oranı %22.0; Ziraat Odasına üye olanların oranı %66.1; her iki kuruluşa üye olanların oranı %19.9; Tarımsal Kalkınma Kooperatifine üye olanların oranı ise %79.2’dir. Herhangi bir tarımsal kuruluşa üye olmayanların oranı ise %7.2’dir.

Aile başkanlarının % 14.4’ü Bağ-Kur’a, %14.4’ü SSK’ya, %9.7’si Emekli Sandığına bağlı iken %37.3’ünün Yeşil Kartı bulunmaktadır. Sosyal güvenliği olmayan aile başkanlarının oranı %24.2’dir.

Tarımsal konularda en çok ilişki kurdukları kurum ve kuruluşlar İl ve İlçe Tarım Müdürlükleri ile tohum, ilaç ve gübre bayileridir. Ziraat Bankası genellikle, DGD, maaş işlemleri ve havale gibi konular için kullanılmaktadır. Ziyaretlerin sebepleri önem derecesine göre; evrak/belge düzenlemek, tohum/fide temini konularında yoğunlaşmaktadır.

Araştırma Alanının Ekonomik Yapısı

Ülkemiz köylerinde, yoğun olarak esas geçim kaynağı tarıma dayalı olan kişiler yaşamaktadır. Görüşülen aile başkanları da yoğun olarak çiftçilik yapmaktadır. Sadece çiftçilik ile uğraşanların yanı sıra, esas işleri serbest ve orman işçiliği, esnafılık ve kamyonculuk olan ancak bu işlerin yanı sıra çiftçilik de yapan kişiler de vardır. Kocasını vefat eden ev kadınları zorunlu olarak ev reisi statüsü kazanmakta ve çiftçiliğe devam etmektedir. Çiftçilik mesleği ile birlikte, işçilik yapan 138 aile reisinin bir kısmı orman işçiliği yaparken aynı zamanda inşaat vb faaliyetlerde vasıfsız işçi olarak da çalışmaktadır. Kamyonculuk yapan kişiler ise orman ürünleri taşımacılığı ve köy sakinleri için kum vb inşaat malzemelerinin köye taşınmasını yapmaktadır.

ÇÜ Ziraat Fakültesi Öğretim Üyelerinden Prof.Dr. Onur ERKAN yönetiminde yürütülen Toros Dağ Köyleri Organik Sebze Yetiştiriciliği konulu proje ara raporlarından alınan bilgilerden derlenmiştir.

Arazilerin parça büyüklüklerine göre dağılımına bakıldığında 0-5 da arası araziler 771 parsel sayısı ile %58.7'lik bir paya sahiptir. 100 da ve üzerinde arazi bulunmamaktadır. Toplam parsel alanının (7.860,1 da) 2.143,1 da'lık kısmı g r    len aile başkanlarının diğer köylerdeki arazilerini oluşturmaktadır.

İşletme sayısı 387 olarak g r  lmektedir. 387 işletme sayısını evre köylerden olup köyde arazisi olan 43 işletmeci, Kökez köyü doğumlu fakat başka yerlerde yaşayan 106 kişi ile Kökez'de yaşayan 189 aile başkanı ve toprakları olan eşleri ve çocuklarını kapsamaktadır.  zml k arazi varlığının işletme büyüklüklerine göre dağılımı ise 0-5 da arası işletmeler 121 işletme sayısı ile %31.3'l k bir paya sahiptir. 100 da ve üzerinde ise sadece %0.3'l k paya sahip olan bir işletme vardır.

2004-2005 Üretim sezonunda işlenen toplam arazi genişliği 4.540 da'dır. Üretim desenine buğday, arpa ve fiğ hakim durumdadır. Sulama imkanı olan işletmeler küçük alanlarda silajlık mısır ve organik domates yeti tirmektedir. Sulu alanlarda ayrıca kiraz (%3.7), ceviz (%2.6), elma (%1.1), üzüm (%1.1) ve Trabzon hurması (%0.4) yetiştirilen meyve bahçesi alanları vardır. Diğer meyveler ise toplam arazinin %1.1'lik kısmını kaplamaktadır. Bu meyveliklerin geneli plansız olarak, üreticilerin bilgi birikimlerini kullanmaları sonucu yapılmıştır. Tarla bitkisi yetiştirilen ve kullanılmayan alanlar yavaş yavaş meyve bahçelerine d n    r  lmektedir.

Ağırlıklı olan bitkisel üretim yanında süt sığır , kıl keçisi ve koyun yetiştiriciliği de yapılmaktadır. Hayvancılık yapan aile başkanlarının geneli i sizlikten dolayı ev ihtiyaçlarını sağlamak için hayvan beslediklerini belirtmişlerdir. Büyükbaş hayvanların büyük kısmı Holstein kültür ırkından oluşmaktadır. Süt inekiliğinde günlük ortalama verim 12-15 kg civarındadır. Büyükbaş hayvanlar kapalı ahırlarda özel veterinerlerden yardım alınarak yetiştirilmektedir. Üretilen süt komşu köyden gelen süt toplayıcı tüccara para ve yem karşılığı satılmaktadır. Araştırma alanındaki büyükbaş hayvan varlığı 339 adet ve yetiştiricilik yapılan işletmelere d   en ortalama büyükbaş hayvan sayısı 2,7'dir. Kıl keçisi yetiştiriciliği orman alanlarına zarar vermesi gerekçesi ile bölgede yasaklanmaktadır. Koyun varlığı ise düşük verimli, bölgeye adapte olmuş, belirli bir ırkın özelliklerini göstermeyen Akkaraman ırkının renk varyetesi olan Güney Karaman, Akkaraman ve Morkaraman gibi ırkların melezlerinden oluşmaktadır. 2005 yılının sonbahar döneminde koyunculukta verim artı ını sağlamak maksadı ile süt verimi yüksek ivesi ırkı koyunun araştırma alanına girişi sağlanmıştır. Araştırma alanındaki k   kba  hayvan varlığı 1.653 adet ve yetiştiricilik yapılan işletmelere d   en ortalama k   kba  hayvan sayısı 27,1'dir. 3 adet 10.000 ve 1 adet 6.500 kapasiteli olmak üzere toplam 36.500 kapasiteli tavuk besi çiftlikleri bulunmaktadır. Bu tavuk besi çiftliklerinde tavuğun ağırlık artışına bağlı olarak ücretlendirilen özel kuruluşlarla sözleşmeli yetiştiricilik yapılmaktadır.

Araştırma alanında buğday tohumu olarak en fazla (2.025 da) Pandas e idi kullanılmaktadır. Bunun nedeni Sertifikalı Hububat Tohumluğu  zendirme Kampanyası çerçevesinde yapılan yayım çalışmalarıdır. Köyde yıllardır arpa ve silajlık mısır yetiştiriciliğinde yerli çeşitler kullanılmaktadır. Fiğ ekili lerinde Macar ve adi fiğ kullanılmıştır.

Aile başkanlarının yaklaşık %69.9'unun tohumluk konusunda bölgeye uygun tohumluk bulunamaması ve tohumların pahalı olması gibi konularda şikayetleri vardır. Tamamı yetiştirdikleri ürünlerde gübre ve tarımsal ilaç kullanmaktadır. %36.9'u gübre konusunda şikayetleri olduğunu belirtirken, şikayetlerin gübrelerin pahalı olması ve istenilen gübrelerin temin edilememesi konularında yoğunlaştığı belirtilmiştir. %45.8'i tarım ilaçları konusunda şikayetleri olduğunu belirtirken, şikayetlerin ilaçların pahalı olması, istenilen ilaçların temininde yaşanan problemler ve ilaçların sahte olduğu fikri üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Köyde 43 adet traktör bulunmaktadır. Köyde yeterli sayı ve nitelikte tarım alet ve makinesi olduğu söylenemez. Araştırma alanında silaj makinesi, selektör ve ot biçme makinesi gibi makinelere ihtiyaç olmasına rağmen, köy halkı bu makinelerin teminini devlet kurum ve kuruluşlarından beklemektedirler.

Aile başkanlarının %19.1'i kredi kullanmakta ve kredi konusunda şikayetleri olduğunu belirtmektedir. Kredi konusundaki şikayetler arasında kredi miktarının azlığı ve kredi almak için yapılması gerekli bürokratik işlemlerin çokluğu belirtilmiştir. Kredi kullanan 45 kişinin %44.4'ü krediyi Ziraat Bankası'ndan nakit olarak aldıklarını; %55.6'sı ise Tarım Kredi Kooperatifinden tohum, ilaç ve gübre şeklinde aynı olarak aldıklarını belirtmişlerdir.

Üreticilerin % 83.2'si elde ettikleri buğdayı tüccarlara satmaktadır. Ürünlerini toprak mahsulleri ofisine satanlar ise %16.8 oranındadır. 28 işletmede ise üretimin geçimlik olması sebebi ile ürün satışı yapılmamıştır. Kiraz üreticilerinin tamamı ürünlerini tüccarlara satmaktadırlar. Üretilen organik domatesler ise uluslararası ticaret yapan özel bir şirkete, çevre ilçelerden gelen tüccarlara, Aladağ ilçe merkezi ile köylerindeki bakkallara ve köy halkına satılmaktadır. Arpa, fiğ ve silajlık mısır gibi ürünler işletme sahiplerinin hayvancılık faaliyetinde yem girdisi olarak kullanmak amacıyla üreticilerin ürettikleri ve pazarlamaya konu olmayan ürünlerdir. %78.8'i ürünlerinin pazarlanması ile ilgili sorunları olduklarını belirtmişlerdir. Ürünlerin pazarlanmasında şikayet nedeni olarak, pazarın uzaklığı, ödemelerin geç yapılması ve fiyatların düşük oluşu belirtilmiştir. Pazarlamada yoğunluk tüccara ürün satılması şeklinde gerçekleşmektedir. Ürünlerin tüccarlara daha yoğun olarak satılmasının sebepleri; üretilen ürünlerin toplu satışa konu olamayacak kadar az olması, araştırma alanının satış merkezlerine uzak olması ve tüccara satışta birçok üründe ürün bedellerinin kısa sürede ödenmesidir.

Kökeş bölgedeki su kaynaklarının ıslah edilmemesinden dolayı sulama suyu sıkıntısı çekmektedir. Sulamanın gerçekleşmesi ile daha çok gelir sağlayacak ürünlere yönelerek gelir artışı sağlanacağı görüşü savunulmaktadır. Gelirlerinin artması durumunda tarıma ve köye yönelik yatırım yapma eğiliminin ağırlık kazanmaktadır.

Araştırma Alanındaki Tarımsal Yayım Hizmetleri

1990 yılına kadar bölgedeki tarımsal yayım faaliyetleri Adana İl ve Aladağ İlçe Tarım Müdürlüklerince yürütülmüştür. 1990 yılından itibaren bölgede Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi, ICARDA ve Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından küçük ölçekli tarım işletmelerinde sürdürülebilir kırsal kalkınma projesi

yürütülmüştür (Erkan ve ark., 2001). Bu proje 1998 yılı üretim dönemi sonuna kadar devam etmiştir. 1990-1998 yılları arasında uygulanan bu projeden sonra Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi 2003 yılı üretim dönemi öncesine kadar Kökez köyünde çeşitli araştırmalar yaparak bölge ile irtibatını devam ettirmiştir. 2003 yılından itibaren 2005 yılı üretim dönemi sonuna kadar “Toros Dağ Köylerinde Organik Tarımı Geliştirme Projesi” adı altında bir proje yürütmüştür.

01.01.2004 tarihinden beri Köy Merkezli Tarımsal Üretime Destek Projesi kapsamında köyde sürekli kalan bir ziraat mühendisi çiftçilerin sorunlarını yerinde tespit ederek hizmet vermektedir (Anonim, 2004). Köy Merkezli Tarımsal Üretime Destek Projesi de bir tarımsal yayım projesi olması münasebeti ile, çiftçilerin mahallinde bilgilendirmelerini sağlayarak, kırsal alanda yeni tarım tekniklerini ve tarımda teknoloji kullanımını yaygınlaştırmak, tarımsal girdilerin doğru kullanımını sağlamak, bitkisel ve hayvansal üretimi artırmaya yönelik faaliyetlerde bulunmak, hayvancılığın geliştirilmesi ve ıslah çalışmaları yapmak, bu faaliyetlerle ilgili örnek işletmeleri yerinde incelemek, gerektiğinde uygulamalarını yapmak, yeni pazar imkanları yaratmak, bitkisel ve hayvansal üretimle ilgili tanıtıcı faaliyetler düzenlemesine öncülük etmek, kırsal kesimde yaşayanların gelir seviyelerini yükseltmek gibi amaçları kapsamaktadır.

Tarımsal yayım amaçlarının gerçekleştirilmesi için, yayım çalışmalarının önceden hazırlanan belirli aşamalara göre, belirli bir düzen içerisinde gerçekleştirilmesi gerekir. Bu maksat ile tarım danışmanı bir tarımsal yayım çalışma süreci oluşturmuştur. Bu süreç kapsamında, ekolojik koşulları, alt yapı durumunu, işletmelere ait bilgileri, sosyo-ekonomik yapısını, daha önceki faaliyet konularını ve sonuçlarını kapsayan çalışmalar yapılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde çalışma alanının ihtiyaçlarına yönelik ve tarım danışmanının imkanları dikkate alınarak çözüme ulaşma ihtimali olan çözüm yolları, kendi kendine yardım etme arzusu duyan öncü çiftçiler ile araştırılmıştır.

Tarım danışmanının faaliyet alanları daha önce yapılan projeler ile yaklaşık olarak aynı konuları kapsamaktadır. Diğer projeler, daha geniş bir alanı kapsaması, projeye dahil olan bazı üreticilerle diğer üreticilerin hasım olmaları ve belirli dönemlerde yapılan ziyaretlerle üreticilere ulaşılmasından Kökez köyü üreticilerinin büyük çoğunluğuna ulaşamamıştır. Fakat tarım danışmanının görev ve sorumluluk alanı sadece Kökez köyü olması ve sürekli Kökez’de ikamet etmesi sebebi ile; ayrıca, Kökez İlköğretim Okulu’nda iş eğitimi ve/veya seçmeli ders kapsamında tarım konularının öğrencilere öğretilmesi gibi sebeplerden köyün her kesimine ulaşabilmekte ve köy halkı da istediği zaman tarım danışmanına ulaşabilmektedir.

Yapılan tarımsal yayım faaliyetleri sonucu üreticiler tarımsal faaliyetin daha verimli olması açısından tarımsal yayımın önemini kavramışlar ve tarımsal yayımın mutlaka yapılması konusunda olumlu görüş bildirmişlerdir. Tarımsal yayımın daha etkili olması açısından yayım yöntemleri seçilirken görerek öğrenebilecekleri yöntemlerin uygulanmasını istemektedirler. Bu manada kurulacak demonstrasyonlar, tarla günleri ve gezileri, işletme ve ev ziyaretleri gibi görsel öğretim tekniklerinin faydalı olacağı görüşü hakimdir. Köy halkının yayımcıda aradığı vasıflar ise konusuna hakim, ilgili, üretim şartlarını denetlemekte zaman ve

mekan ile ilgili herhangi bir problemi olmayan, insani ilişkileri düzgün, dürüst, çalışkan, anlayışlı, kırıncı hal ve hareketlerden uzak, samimi, anlattığı kadar da dinleyen, halktan biri gibi hareket eden bir tarımsal yayımcı olmasıdır.

Tarımsal faaliyetler konusundaki bilgi edinme ihtiyaçları incelendiğinde en önemli konuların sırasıyla ilaçlama, gübreleme, hayvansal üretim ve hasat olduğu görülmektedir. Bunları sulama, ekim tekniği, tohum seçimi, makine kullanımı, üretim planı, ürün pazarlaması, toprak işleme, depolama ve kurutma gibi bilgi edinme ihtiyaçları takip etmektedir. İşletmeciler ağırlıklı olarak kurutma, depolama ve üretim planı ile ilgili konularda kendi bilgi ve deneyimlerine başvurmaktadırlar. Köyde sürekli ikamet etmesi ve çeşitli tarımsal kurum ve kuruluşlar ile bağlantı sağlaması açısından tarımsal faaliyet konusundaki bilgi eksikliği genelde tarım danışmanı aracılığı ile giderilmeye çalışılmakta ve ÇÜ Ziraat Fakültesi personeline danışılmaktadır. Yinede kendi bilgi birikimlerini, komşu, akraba ve diğer çiftçilerin bilgilerini de kullanmaktadır. Ayrıca özel firmalara, Tarım İl ve İlçe Müdürlüklerine ile kitle iletişim araçlarından radyo, TV ve yazılı kaynaklara da başvurmaktadırlar.

Köy Sorunları

Aile başkanları yaşadığı ortamda sosyo-ekonomik sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunlar tarımsal, tarım dışı ve her iki alanı da kapsayan sorunlardır. Köyün önemli sorunları içerisinde içme ve kullanma suyu problemi ile ulaşım ve yol problemleri ilk sırayı almaktadır. Bunları sırasıyla köy sınırı ve orman kesimi sorunu, tapu sorunu, meranın olmayışı ile kanalizasyon ve çevre kirliliği sorunları takip etmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinde tarım sektörü önemli sektör olma özelliğini korumaktadır. Tarım sektörünün gelişebilmesi çeşitli etkenlere bağlı olmakla birlikte en önemli etkenlerden biri tarımda yeni tekniklerin ve teknolojilerin gerektiği gibi kullanılarak üretimin artmasını sağlamaktır. Tarımsal yatırımların verimli bir şekilde yapılması ve kullanılması için insan faktörünün eğitilmesi ile etkili olan tarımsal yayım, etkili yenilikler aracılığı ile üretim artışını sağlayan en önemli etkenidir. Tarımsal yayım geliştirmekte olan ekonomilerin yetersiz finansal olanaklarının ve kaynaklarının rasyonel kullanılması, üretim faktörlerinin etkin kullanılarak tarımsal üretimin artırılması, faktörlerin rasyonel kullanılması için insan kaynaklarının geliştirilmesi ve bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının azalmasında önemli role sahiptir.

Tarımsal yayım faaliyetleri üreticilerin bilgi ve becerilerini artırmıştır. Yeni teknolojilerin ve yeniliklerin imkanlar dahilinde kullanılması ile eskiye göre daha fazla ve kaliteli ürün elde edilmiştir. Buna bağlı olarak yaşam standartları yükselmiş ve kalkınma açısından büyük katkı sağlamıştır. Yapılan ve yapılması düşünülen tarımsal yayım faaliyetlerinin daha etkili olabilmesi için ulaştırma, enerji, iletişim ticaret vb kamu yararına kullanılan sermaye varlıklarındaki altyapı eksikliklerinin giderilmesi gerekmektedir. Altyapı hizmetlerinin fonksiyonlarını yerine getirmesi ile bölgenin doğal üretim potansiyeli korunacak ve optimal yarar sağlanacaktır.

Bireysel, grupsal ve kitlesel öğretim teknikleri kullanarak yapılacak tarımsal yayım faaliyeti beşeri sermayenin bilinçlendirilmesi ve yönlendirilmesi adına bölgede yapılacak en etkin çalışma olacaktır. Bu amaçla bölgede açılacak çeşitli alanlardaki yetiştiricilik, imalat vb konulardaki kurslar üretimin yönlendirilmesi ve değerlendirilmesi için gereklidir. Örneğin, Kökez köyünde başlayan ve Aladağ genelinde yapılan organik tarım faaliyetinin gelişmesi için üreticilerin örgütlenmesinin sağlanması, yetiştiricilik ile ilgili kurs açılması ve pazarlama probleminin çözülmesi gerekmektedir.

Organik tarım faaliyetinin yanında halıcılık, süt inekçiliği, meyve üretimi gibi alanlarda yapılacak örgütlenme çalışmaları, yetiştiriciliğin ve imalatın öğretilmesi ile ilgili yapılacak çalışmalar ve pazarlama problemlerinin çözülmesi bölgede kalkınmayı sağlayacak öncelikli konulardır.

Kaynaklar

- ANONİM, 1996. Adana İli Arazi Varlığı İl Raporu. Başbakanlık Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü, No: 1, ANKARA.
- ANONİM, 1999. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Measure DHS+Macro International Inc. (1999) 1998 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, Ankara.
- ANONİM, 2004. Köy Merkezli Tarımsal Üretime Destek Projesi Uygulama Esasları. Tarım ve Köyşleri Bakanlığı Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü, Ankara.
- ANONİM, 2006. Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, İnternet Kayıtları (www.tdk.gov.tr)
- ERKAN, O., BENİWAL, S.P.S., RYAN, J., BOUNEJMATE, M., 2001. Sustainable Development of Small-Scale Farmers of the Taurus Mountains of Turkey. Integrated Natural Resource Management Technical Report Series 1, The International Center for Agricultural research in the Dry Areas (ICARDA), Aleppo, Syria.
- KANTAR, M., 1996. "Adana ve İçel İli Dağ Köylerinde, Yaşayan Kırsal Kadınların Toplumsal Yaşamdaki Roller ve Bu Rollerle İlgili Geleceğe Yönelik Beklentileri" adlı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Kod No:1051, s.135, Adana.